

12

Forslag fra Carl I. Hagen og Fridtjof Frank Gundersen om ny § 82 i Grunnloven. (Bindende, alternativt rådgivende, folkeavstemning og initiativrett)

Til Stortinget

Forslag

Vi tillater oss herved på vegne av Fremskrittspartiet og Fremskrittspartiets gruppe å fremsette følgende

forslag:

Alternativ A.1

Ny § 82 skal lyde:

Naar et Forslag er vedtaget af Stortinget, kan en Trediedel af Stortingets Medlemmer indenfor en Frist af tre Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse overfor Stortingets President begjære Folkeafstemning om Forslaget. Begjæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende Medlemmer.

Et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, jfr. 6ette Led, kan kun i det i Led 7 omhandlede Tilfælde stadfæstes af Kongen inden Udløbet af den i 1ste Led nævnte Frist, eller inden begjæret Folkeafstemning har funnet sted.

Naar det er begjæret Folkeafstemning om et Forslag, kan Stortinget indenfor en Frist af fem Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse beslutte, at Forslaget skal bortfalde.

Træffer Stortinget ikke Beslutning i Henhold til 3die Led, skal Meddelelse om at Forslaget skal prøves ved Folkeafstemning snarest tilstilles Kongen, der derefter lader Forslaget bekjendtgjøre med Meddelelse om, at Folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemningen iværksettes efter Kongens nærmere Bestemmelse tidligst Atten og senest Tretti Søgndage efter Bekjendtgjørelsen.

Ved Folkeafstemningen stemmes for og imod Forslaget. Til Forslagets Bortfald kræves, at et Fler tall af de i Afstemningen deltagende Borgere, dog mindst 30 Procent af samtlige Stemmeberettigede, har stemt mod Forslaget.

Folkeafstemning i henhold til denne Paragraf kan ikke begjæres angaaende Sager om

- a. at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder;
- b. at bevilge de til Statsudgifterne fornødne Penge summe;
- c. Gager eller Pensioner til Statens Tjenestemænd;
- d. Udnævnelser som ikke gælde Tronfølgen;
- e. Militære, diplomatiske og andre udenrigspolitiske Anliggender.

I særdeles paatrængende Tilfælde kan et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, stadfæstes af Kongen straks efter dets Vedtagelse, når Forslaget indeholder Bestemmelse herom. Saafremt en Trediedel af Stortingets Medlemmer efter i 1ste Led omhandlede Regler begjærer Folkeafstemning om Forslaget eller det stadfæstede Forslag, afholdes saadan Folkeafstemning efter foranstaaende Regler. Forkastes Forslaget ved Folkeafstemningen, kundgjøres dette af Kongen uden unødigt Ophold og senest Fjorten Dage efter Folkeafstemningens Afholdelse.

Fra Kundgjørelsesdagen er Forslaget bortfaldet.

De i denne Paragraf omhandlede Forslage gjælde Forslage om Love saavel som almindelige Forslage. De nærmere Regler for Begjæringer om Folkeafstemning og for Folkeafstemningens Forberedelse og Gjennemførelse gives ved Lov.

Alternativ A.2

Som alternativ A.1 med den endring at bestemmelsen inntas som ny § 85 a.

Begrunnelse

Forslaget som fremsatt over er i realiteten identisk med et som er § 42 i den danske grunnlov. Det er således presedens for en ordning med avgjørende folkeavstemninger og ankeadgang for et mindretall i nasjonalforsamlingen i et av våre nordiske demokratier. I den senere tid er det mange saker som er avgjort i Stortinget med simpelt flertall på Stortinget. Demokrati betyr egentlig folkestyre, og det er derfor naturlig med den sikkerhetsventil som et system med ankeadgang og endelig avgjørelse av folket selv innebærer. Et system som foreslått i dette forslag vil også stimulere interessen for politikk og samfunnsstyring fordi det gir den enkelte velger mulighet for å medvirke direkte i avgjørelsen av større konkrete saker.

Alternativ B.1

Ny § 82 skal lyde:

Naar et Forslag er vedtaget af Stortinget, kan en Trediedel af Stortingets Medlemmer indenfor en Frist af tre Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse overfor Stortingets President begjære Fol-

keafstemning om Forslaget. Begjæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende Medlemmer.

Et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, jfr. 6ette Led, kan kun i det i Led 7 omhandlede Tilfælde stadfæstes af Kongen inden Udløbet af den i 1ste Led nævnte Frist, eller inden begjæret Folkeafstemning har funnet sted.

Naar det er begjæret Folkeafstemning om et Forslag, kan Stortinget indenfor en Frist af fem Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse beslutte, at Forslaget skal bortfalde.

Træffer Stortinget ikke Beslutning i henhold til 3die Led, skal Meddelelse om at Forslaget skal prøves ved Folkeafstemning snarest tilstilles Kongen, der derefter lader Forslaget bekjendtgjøre ved Meddelelse om, at Folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemningen iværksettes efter Kongens nærmere Bestemmelse tidligst Atten og senest Tretti Søgndage efter Bekjendtgjørelsen.

Ved Folkeafstemningen stemmes for og imod Forslaget. Dersom et Flertall af de i Afstemningen deltagende Borgere, dog minst 25 Procent af samtlige Stemmeberettigede, har stemt imod Forslaget, maa det, for at være gyldigt, vedtages paa ny af Stortinget.

Folkeafstemning i henhold til denne Paragraf kan ikke begjæres angaaende Sager om

- a. at paalægge Skatter, Avgifter, Told og andre offentlige Byrder;
- b. at bevilge de til Statsudgifterne fornødne Pengesumme;
- c. Gager og Pensioner til Statens Tjenestemænd;
- d. Valg eller Udnævnelser som ikke gjælde Tronfølgen.

I særdeles paatrængende Tilfælde kan et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, stadfæstes af Kongen straks efter dets Vedtagelse, naar Forslaget indeholder Bestemmelse herom. Saafremt en Trediedel af Stortingets Medlemmer efter i 1ste Led omhandlede Regler begjærer Folkeafstemning om Forslaget eller det stadfæstede Forslag, afholdes saadan Folkeafstemning efter foranstaaende Regler. Forkastes Forslaget ved Folkeafstemningen, kundgjøres dette af Kongen uden unødigt Ophold og senest Fjorten Dage efter Folkeafstemningens Afholdelse.

De i denne Paragraf omhandlede Forslage gjælde Forslage om Love saavel som almindelige Forslage.

De nærmere Regler for Begjæringer om Folkeafstemning og for Folkeafstemningens Forberedelse og Gjennemførelse gives ved Lov.

Alternativ B.2

Som alternativ B.1 med den endring at bestemmelsen inntas som ny § 85 a.

Begrunnelse

Forslagstillerne finner det viktig at det enkelte individ får størst mulig adgang til å påvirke samfunnsutviklingen og dermed sin egen situasjon både i sin rolle som forbruker på markedet og i sin rolle som velger på den politiske arena. I en periode da offentlige reguleringer og statlig økonomisk makt blir stadig mer omfattende, er det spesielt viktig å ha rettsregler som er egnet til å tilbakeføre innflytelse til den enkelte. Folkeavstemninger, dvs. direkte demokrati, er et viktig element i bestrebelsene på å skape en bedre maktbalanse mellom de som styrer og de som blir styrt. Folkeavstemninger fremstår som en korleksjon til det representative demokrati. Det er derfor naturlig at politikere og byråkrater som innenfor Grunnlovens rammer er gitt ubegrenset makt over folket i 4 år, vil føle en umiddelbar motvilje mot at folket gjennom folkeavstemninger skal kunne gripe forstyrrende inn i deres maktsfære. Grunnlovsforslaget går ut på at en tredjedel av Stortingets representanter innen en viss frist skal kunne kreve at visse vedtak i Stortinget blir lagt ut til en rådgivende folkeavstemning. Dersom det er mer enn 25 pst. valgdeltagelse, og et flertall går imot vedtaket, må Stortinget ta det opp på nytt for at det skal bli gyldig. Det dreier seg m.a.o. ikke om å gi folket en rett til å kreve at visse saker skal tas opp til folkeavstemning, såkalt folkeinitiativ, men om en rett for et mindretall i Stortinget til å spørre *folket* til råds når det gjelder forslaget som alt er vedtatt, i håp om at dette skal føre til at vedtaket blir omgjort. De som er imot bindende folkeavstemninger fordi disse *innebærer et brudd på vårt representative demokrati*, vil neppe med troverdighet kunne anføre dette argument mot rådgivende folkeavstemning. Dersom slike folkeavstemninger skulle frata våre sentrale politikere noe av deres sterke medieoppmerksomhet, ville dette neppe skade verken demokratiet eller politikere. Det fremheves undertiden at folkesavstemninger om enkeltsaker, i motsetning til vanlige indirekte partipolitiske valg, fører til at spørsmål blir avgjort isolert, dvs. uten at de avveies i en større sammenheng. Til dette er å si at det jo er full anledning for de politikere som deltar i den offentlige debatt forut for folkeavstemningen å trekke frem konsekvensene av forslaget. Og skulle et flertall av de folkevalgte mene at det mer generelle helhetssyn ikke er blitt tatt tilstrekkelig hensyn til i folkeavstemningen, kan de jo med denne begrunnelse la være å følge folkets råd. Her synes å være større grunn til å trekke frem en positiv side ved folkeavstemninger. De gir nemlig vanlige mennesker en foranledning til å sette seg inn i viktige enkeltsaker og dermed skape et informert engasjement som ikke bare er basert på et valg mellom rundt formulerte partiprogrammer og sympati for partilederes TV-opptreden hvert fjerde år. I Sveits har man sterkt sakrettede debatter i massedia. Det dreier seg om en meget dyptgående

folkeopplysningsprosess som bidrar til at hver enkelt borger følger et ansvar for sin stemmegivning i den enkelte sak. Dersom viktige politiske beslutninger blir truffet på basis av folkets direkte råd, vil dette bidra til at folket lettere vil akseptere konsekvensene dersom beslutningene senere skulle vise seg å være uheldige. Det ville bremse på en utvikling som har bragt politikerne mer og mer i miskreditt. Det er fremholdt som en svakhet ved folkeavstemninger at hver stemme teller likt uten hensyn til hvor i landet den er avgitt, mens enkelte deler av landet er overrepresentert ved stortingsvalg. Selv om man oppfatter dette som et problem, omfatter det i liten grad rådgivende folkeavstemninger, hvor man i Stortinget vil ha full anledning til å trekke inn slike distriktvis representasjonsspørsmål i vurderingen om man vil følge folkeavstemningsresultatet. Det vil selvsagt være et politisk avveiningsspørsmål hvorvidt man vil følge en rådgivende folkeavstemning. Her vil også mindretallets interesse kunne tas i betraktning. Et problem ved folkeavstemninger er at det kan være vanskelig å formulere relativt korte og presise spørsmål der det kan svares et enkelt ja eller nei. Det vil imidlertid være en nyttig utfordring for politikerne å stille klare spørsmål. Makter de det ikke, vil heller ikke folkeavstemningsresultatet bli tilagt vesentlig betydning når Stortinget skal avgjøre saken. Behovet for folkeavstemninger er særlig stort hvis det i valgperioden må tas stilling til spørsmål som ikke forelå da Stortinget ble valgt. I en slik situasjon kan man vanskelig hevde at Stortinget representerer folkemeningen. Det er på det rene at Stortinget i dag kan bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemning om ethvert spørsmål. Men i dag er det et flertall som må kreve folkeavstemning. Det innebærer at folkeavstemningsalternativet praktisk talt er blokkert. Det er ytterst usannsynlig at et flertall på Stortinget, etter å ha fattet et vedtak, vil spørre folket til råds etterpå. Skal folkeavstemninger få noen praktisk betydning som korrektiv til det representative demokrati, må et mindretall kunne kreve folkeavstemning. På denne måten blir folkeavstemningsinstituttet en reell demokratisering, samtidig som initiativet i prosessen forblir hos folkets representanter.

Alternativ C.1

Ny § 82 a skal lyde:

Stortinget skal bestemme at en Sag der 10 Procent af de Stemmeberettigede kræver det, forelægges de Stemmeberettigede i en Folkeafstemning. Resultatet af Folkeafstemningen er bindende for Stortinget dersom mindst 50 Procent af de Stemmeberettigede har afgitt Stemme. Nærmere Bestemmelser om Initiativretten og Folkeafstemningen kunne fastsættes ved Lov.

Alternativ C.2

Som Alt. C. 1, men tallet «10 prosent» i første punktum skal være «5 prosent».

Alternativ C.3

Som Alt. C. 1, men tallet «10 prosent» skal være «15 prosent».

Begrunnelse

En naturlig konsekvens av Fremskrittspartiets støtte til innføring av også direkte demokrati gjennom grunnlovsfesting av folkeavstemning er også å innføre den såkalte initiativretten hvor en viss andel av de stemmeberettigede kan kreve et spørsmål avgjort ved folkeavstemning. Forslagene i Alt. C innfører en slik bestemmelse med hovedforslag om at det skal være 10 prosent av de stemmeberettigede som ved sin underskrift skal kunne kreve avholdt en folkeavstemning, men med 5 og 15 prosent som alternativer.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen **Fridtjof Frank Gundersen**

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær